

Penjant d'un fil

Carles Boix

Prof.Princeton University

Irlanda

Sí, jo ja m'esperava, tot i que una mica més àmplia, la victòria del no al referèndum irlandès. L'únic que em va sorprendre va ser la reacció airada de la premsa europea i la gesticulació gairebé brutal dels mitjans espanyols. L'endemà dels resultats els irlandesos apareixien retratats com una colla d'aprofitats que, un cop s'havien embutxacat un munt considerable de diners, feien botifarra, amb una mala educació imperdonable, als seus mentors i patrons financers. Desagraïts i traidors. Pot haver-hi quelcom de pitjor en matèries d'honor patri?

Tot plegat algú hauria d'enviar el conjunt d'Europa (o potser les seves elits?) al psicoanalista per què els fets amb els que ens enfrontem i la interpretació que se'n fa no lliguen els uns amb l'altra de cap de les maneres. Primer, no és gens clar que Irlanda degui el seu creixement envejable de les dues darreres dècades als subsidis estructurals europeus. A mitjans dels vuitanta Irlanda era, fet i fet, la ventafocs d'Europa. La seva renda voltava els dos terços de la mitjana europea. Avui en dia la renda personal irlandesa depassa en més d'un trenta per cent l'europea i competeix freqüentment amb el nivell de vida luxemburguès. Ara resulta que, per explicar aquest miracle de tigre celta, molts fan servir una comptabilitat estreta i mecànica. Cada euro de més que l'irlandès té en comparació al ciutadà del continent l'atribueixen a un dels euros que els sacrificats contribuents alemanys i holandesos van destinar en un moment de debilitat a la perifèria. (Que jo sàpiga a Irlanda no va anar cap euro amb l'efígie borbònica, la qual cosa fa la reacció peninsular encara més grotesca.) En tot cas, aquesta diguem-ne llei de l'euro per euro és una barbaritat. La Unió va repartir i reparteix euros a dojo entre portuguesos, grecs, italians i andalusos (i, no ho oblidem, catalans d'alta muntanya). Però, cap d'ells ha estat capaç d'oferir la rendibilitat irlandesa. Si, com Déu mana, els fons de compensació territorial s'haguessin gestionat com a préstecs (tous), Irlanda ja hauria tornat fins a l'últim cèntim. Els altres haurien fet fallida.

Segon, el resultat irlandès reflecteix, diuen, una mena de 'malaise' domèstica feta de coalicions perverses de l'extrema dreta i l'extrema esquerra. És evident que en això, com tantes altres coses, els periodistes i polítics d'aquest país apliquen la llei del mínim esforç (o de la mínima imaginació). A Catalunya i a l'Estat espanyol les consultes europees s'han fet servir per expressar l'alienació del ciutadà del carrer respecte a la nostra classe política. Tots sabem que les eleccions europees tenen conseqüències tan minses (per no dir avorrides, fent servir l'adjectiu posat de moda per un eurodiputat nostrat) que ens alliberen a tots del pes de fer servir el nostre vot per a protegir-nos de les dèries dels nostre co-ciutadans. El problema és que el que és veritat al Sud no serveix per entendre el comportament de la Unió en el seu conjunt. El sentiment de pertinença a la Unió i la proclivitat a dir que sí a qualsevol disbarat legal que faci Europa són particularment forts als països més desgavellats políticament. Els italians són els europeistes més abrandats del continent perquè no tenen altra opció, especialment si malviuen en un Nàpols de recollida d'escombraries

incerta i esporàdica. Tot això ens porta de bell nou al cas irlandès. El no d'Irlanda prova que els irlandesos són, ara per ara, feliços amb el seu sistema polític. I, recordem-ho, ser feliç no és un dret sinó una obligació si volem anar tirant en aquesta vida impossible. Llegint-ho a l'inrevés: Irlanda es deu trobar a gust a Europa, però sempre que no hagi de viure més junteta amb els altres pobles europeus.

Tercer, la classe política europea és, naturalment, ambiciosa. És per això, suposo, que vol fer una Europa que rutlli i que compti al món. El seu problema, tanmateix, és les seves extraordinàries dosis de frivolitat. Ens asseguren que cada Estat podrà mantenir a la Unió el seu estatus i competències. I alhora inventen un sistema complexíssim i que apunta cap a la uniformitat. És possible reconciliar el fet que Irlanda hagi apostat per la neutralitat militar i que la Unió es doti d'un únic ministre d'afers exteriors? Hi ha quelcom aquí que no encaixa: la política exterior recolza al capdavant en l'amenaça de l'ús de la força. I aquest es solament un dels múltiples exemples que apunten a l'horitzó europeu que ens volen encolomar. Ningú ens ha demostrat encara que sigui possible anar a missa i repicar campanes.

Finalment, tant la reacció brutal i despectiva dels mitjans com els discursos d'aquí-no-ha-passat-res i de tirem-pel-dret-que-si-no-caurem-de-la-bicicleta dels polítics europeus són decebedors per a qualsevol persona amb un sentit una mica desenvolupat del valor de la llei, del contracte i de la paraula donada. Imaginin vostès que un dia qualsevol els representants de dues dotzenes d'empreses acorden fer un contracte amb la condició que el contracte no sigui vàlid fins a comptar amb el suport dels consells d'administració de totes i cadascuna de les empreses participants. Arribat el dia de la ratificació, però, una de les empreses, de fet una de les petites, es nega a acceptar l'acord sospitant que les altres parts acabaran per ficar massa el nas a casa seva. Curiosament, l'endemà mateix de prendre aquesta decisió les altres empreses se li tiren al damunt acusant-la de lladregot irresponsable. A posteriori no hi ha cap dubte que l'empresa reticent ho va encertar dient que no. Amb unes parts contractants tan exasperades millor no tenir gaire tractes. (Apliquin això a la història peninsular. No haurien anat les coses de forma diferent si haguéssim dit que no quan calia?)

La Península té molt encara de circ romà: la massa, perquè és majoria i crida i se sent forta, pensa que això de veure lleons devorant cristians és d'una legitimitat de pedra picada. Els drets de les minories (sobretot si es tracta d'uns centenars de milers d'individus en una illa estrambòtica) cal sacrificar-los pel bé comú. I el bé comú no és altra cosa que el crit feliç que provoca veure una cama esqueixada d'algun màrtir infeliç. Com que no espero gaire cosa d'Espanya, la meua decepció és encara més amarga i provincial: testimoniar que aquells que havien de fer de liberals, aquella finíssima capa de publicistes que fa dues generacions practicaven a la perifèria catalana un anglosaxonisme i un liberalisme combatent i subtil, s'han retut al democratism de pa sucat amb oli que impera a tot arreu.

